

Jaren tachtig

Achtergrond - 1 juni 2004

Politieke vluchtelingen

In 1980 komt er een nieuwe toestroom van Turkse migranten op gang. Deze keer zijn het geen economische, maar politieke motieven die hen naar de Bondsrepubliek voeren. Binnen een jaar heeft het Turkse leger twee maal een staatsgreep gepleegd en de zittende regering afgezet. Veel tegenstanders van het regime - zowel Turken als Koerden - verlaten het land of besluiten definitief in Duitsland te blijven en halen hun gezin over. In totaal vragen zo'n 125.000 Turken en Koerden begin jaren tachtig asiel aan.

Discriminatie

In de jaren tachtig ziet men de aanwezigheid van allochtonen steeds vaker als een probleem. In 1983 geeft 80 procent van de Duitsers aan dat gastarbeiders terug moeten keren naar hun land van herkomst. Een drastische opinieverandering in vergelijking tot vijf jaar daarvoor, toen dit getal nog rond de 40 procent schommelde. De houding ten aanzien van gastarbeiders blijkt sterk af te hangen van de vraag of men de economische situatie als goed of als slecht beoordeelt. Ook in het maatschappelijke debat verhardt de toon als het gaat om de aanwezigheid van allochtonen. In december 1982 reageert de Turkse krant *Hürriyet*: "Werden onze arbeiders gisteren nog op Duitse stations door de plaatselijke muziekkapel ontvangen om de Duitse economie te versterken - vandaag blijkt deze vriendschap niet tot het graf te gaan, maar slechts te reiken tot aan de markt." Datzelfde jaar pleegt de 25-jarige Turkse vrouw Semra Ertan op haar verjaardag zelfmoord door zichzelf op een marktplein in Hamburg in brand te steken. Dit om de toenemende vreemdelingenhaat aan de kaak te stellen. In reactie hierop wijdt het grote Turkse dagblad *Milliyet* haar hele voorpagina in zowel Turks als Duits aan een oproep om maatregelen te treffen tegen de discriminatie van allochtonen.

Mythe van de terugkeer

Omdat de werkloosheid begin jaren tachtig in Turkije met 18 procent erg hoog is, blijven veel Turken hun terugkeer uitstellen. De terugkeer begint steeds meer te lijken op een gekoesterde mythe, want 40 procent van de migranten houdt zich onderhand langer dan tien jaar op in de Bondsrepubliek. Net als de gastarbeiders zelf, wil ook de Duitse [regering onder bondskanselier Helmut Kohl](#) het idee dat de

buitenlandse arbeiders uiteindelijk zullen terugkeren naar hun land van herkomst niet loslaten.

Twee jaar lang leeft de Duitse onderzoeksjournalist [Günther Wallraff](#) 'verkleed' met een donkere pruik en bruine lenzen als de Turkse gastarbeider Ali. Hij werkt onder andere bij een filiaal van McDonald's, als uitzendkracht in de bouw en als proefkonijn voor een medisch onderzoek. In zijn rol als gastarbeider beleeft hij hoe Turken door koppelbazen als goedkope arbeidskrachten voor de meest vieze en gevaarlijke klussen worden ingezet. Soms met ernstige risico's voor de eigen gezondheid. In 1985 verschijnt het boek over zijn ervaringen onder de titel 'Ganz Unten'. Er worden 4 miljoen exemplaren van verkocht. Naar aanleiding van het boek komt in de media een discussie op gang over de slechte arbeidsomstandigheden waaronder Turken vaak moeten werken en de rol die malafide koppelbazen hierin spelen. In de maanden die volgen worden door justitie verschillende illegale arbeidsbemiddelingsbureaus opgerold.

Integratie

Vele Turkse migranten hebben gedurende hun jarenlange verblijf een leven opgebouwd binnen de Duitse samenleving. De totale Turkse bevolking bestaat nog maar voor een derde uit degenen die oorspronkelijk als gastarbeider in de industrie werkten. Het overige deel wordt gevormd door echtgenoten en kinderen, die steeds vaker in Duitsland geboren zijn - de zogenaamde 'tweede generatie'. Het is ook in deze jaren dat er verenigingen en clubs opkomen, die niet alleen de belangen behartigen van werknemers, maar die ook andere domeinen van het maatschappelijke leven bestrijken: steeds meer islamitische verenigingen, gezelligheidsverenigingen, culturele verenigingen en sportclubs worden opgericht.

Tweede generatie

De Turkse arbeidsmigranten die in de Bondsrepubliek een gezin stichten geven de geboorte aan wat de 'tweede generatie' gaat heten. Deze migrantenkinderen zijn in het bezit van een Turks paspoort, maar hebben het land van hun ouders soms nog nooit gezien, omdat ze in Duitsland geboren en opgegroeid zijn.

Veel van deze kinderen ervaren vanaf hun puberteit de moeilijkheid om enerzijds trouw te zijn aan de tradities en cultuur van hun familie en de Turkse gemeenschap, en zich anderzijds aan te passen aan de normen van de Duitse samenleving. Het betekent voor hen innerlijke twijfel, gewetensconflicten en dreigende vervreemding van hun cultuur en van hun familie - die voor Turken zo belangrijk is.

Ook de ouders ervaren de spanningen. Ze zien dat hun kinderen op school en

elders vaak dingen leren die op gespannen voet staan met hun eigen normen. Zelf komen zij oorspronkelijk vaak uit een besloten dorpsgemeenschap, die sterk verschilt van de stad, waar vrijheid en commercie overal aanwezig zijn. Uit angst voor de vervreemding van hun kinderen voeden de ouders vooral de meisjes vaak traditioneler op dan in Turkije het geval zou zijn geweest. Dit vasthouden aan de eigen traditie komt ook daarin tot uitdrukking, dat veel Turken hun partner in Turkije zoeken.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/3852/jaren-tachtig>